

*“Niets is zo bijzonder
als het gewone”*

Toon Hermans

Gedeeld Plezier

Kader Cultuur 2030

Inleiding

Het bijzondere staat soms dichterbij dan we beseffen. Zeker in Sittard-Geleen. De inwoners zijn geloofwaardig, gastvrij en de gemeenschappen voelen vertrouwd. Oprechte gevoelens en ontmoetingen staan centraal. Verhalen die gedeeld worden staan dicht bij de leefwereld van de mensen. Soms heel lokaal, soms universeel. Uitgepraat raken we in ieder geval nooit. Want aan verhalen en gezichten geen gebrek in Sittard-Geleen. Van ambacht en innovatie, van dorp en stedelijkheid, van bandkeramiekers, middeleeuwen en mijngeschiedenis, van een lach en een traan. Deze verschillende verhalen behoeven hun eigen ruimte en ontwikkeling. En tegelijkertijd kan het één niet zonder de ander. Zo ook in Sittard-Geleen. Wij bieden dan ook ruimte voor de ontwikkeling van de eigenheid én de gezamenlijke kracht.

Een rijke culturele infrastructuur en herkenbare programmering is daarin onontbeerlijk. Cultuur brengt mensen immers bij elkaar, verwondert, inspireert, neemt mensen mee op avontuur, heeft de kracht om bruggen te bouwen en bevordert het welbevinden. We stimuleren daarbij vooral de potentie die al in ons zit, zodat we vanuit onze eigenheid verder kunnen bouwen: herkenbare verhalen en gespiegelde situaties in een speels en vernieuwend jasje. Aansluitend bij het speelse en gemoedelijke karakter van Sittard-Geleen, waar innovatiekracht nooit ver weg is.

Leeswijzer

Dit cultureel kader is een combinatie van een kader én een plan en geeft vanuit de gemeente richting aan de opgehaalde behoeften uit de Toekomstvisie. *Gedeeld Plezier* is daarmee onze culturele agenda – onze doelstellingen voor de komende jaren. De thema's en speerpunten vormen de basis voor richtinggevende gesprekken met en subsidiebesluiten aan culturele organisaties, het herinrichten van subsidieregels, het via duidelijke keuzes verbinden van partijen of het ruimte scheppen voor nieuwe initiatieven. Het gaat daarbij vaak ook om het verdelen van schaarse middelen.

In het maakproces van de Toekomstvisie zijn diverse vragen aan de inwoners van Sittard-Geleen gesteld. Wat wil je graag versterken naar de toekomst toe? Welke wensbeelden in 2030 heb je voor Sittard-Geleen? Wat is het ideaalbeeld van Sittard-Geleen in de regio? Eén van de terugkerende antwoorden was het stimuleren van een rijk cultureel aanbod. Een aanbod dat verder ontwikkeld wordt en afgestemd is op de behoeften van inwoners. Zowel in de Toekomstvisie, het coalitieakkoord als in de uitvoeringsafspraken wordt die behoefte erkend en gestreefd naar een volgende impuls aan het culturele klimaat. Dit document is een verdere verdieping van de opgehaalde behoeften en aftrap voor die volgende impuls. Belangrijk om te vermelden is dat *Gedeeld Plezier* tot stand is gekomen door vele gesprekken. Culturele organisaties, verenigingen, ondernemers en inwoners hebben met veel enthousiasme inbreng geleverd. In dit document leest u eerst wat de waarde is van cultuur en wat het portret is van Sittard-Geleen. Vervolgens komt u bij de missie en visie. Tot slot leest u de geformuleerde richting voor de komende jaren.

Dank

In de totstandkoming van het cultureel kader zijn vele gesprekken gevoerd met onder andere culturele organisaties, verenigingen, ondernemers en inwoners van Sittard-Geleen. Veel dank aan onze gesprekspartners die ons hebben uitgedaagd en geprikkeld: Davey Nieuwendijk, Jan Renders, Juul Meijers, Kees van de Bergh, Peer Boselie, Richard Dols, Leo Kruijt, Sjef Schurgers, Kris Vleugels, Drik Heffels, Xavier de Bruijn, Bart Becx, Simone Mager, Guus Janssen, Luck Brouns, Jos Cremers, Marcel Stukker, Joery Wilbers, Paul Moerel, Marij Somers, Bas Verhoeven, Carl Maas, Jo Schaekens, Marjon Heutmekers-Olijve, Paul Heffels, Nick de Ruiter, Diana Olierook, Rino Vincken, Koen van Beek, Rosanne van Hoolwerff, Kyra Fober, Eva Janssen (voorzitter) en diverse andere leden van JONGK, Fer Koolen, Huub Ehlen, Mikos Pieters, Tom van Vliet, Jackie Smeets, Maurice Daemen, Marcel Simonis.

De waarde van cultuur

De waarde van cultuur is groot. Dat blijkt ook uit de Toekomstvisie 2030, waar cultuur bij iedere ontwikkelopgave een rol speelt. Cultuur stimuleert verbinding in de maatschappij. Culturele plekken zijn plekken waar mensen samen komen om verhalen, zorgen en ervaringen te delen. Het verblijdt, verrast, maakt trots en daagt uit. Gemeenschappen worden gevormd en het helpt mensen om zich creatief te ontwikkelen en uit te drukken. Van toneelverenigingen tot poetry slams, van design tot carnaval. Het helpt de bubbel te doorbreken, stimuleert goede gesprekken en vergroot wederzijds begrip. Waardes die voorbij gaan aan cijfers. Cultuur levert een bijdrage aan de positieve gezondheid zoals het opdoen van meer sociale contacten tot het bevorderen van de levenslust. Met haar vele verschijningsvormen wordt kleur gegeven aan het leven, van festivals en concerten tot fanfares en harmonieën. En bruisende straten zijn niet alleen van waarde voor de leefbaarheid. Het maakt een stad, dorp of regio ook aantrekkelijk voor ondernemers en potentiële inwoners. Het is een bron van inkomsten, zorgt voor werkgelegenheid bij toeleveranciers, horeca en toerisme en draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Cultureel karakter Sittard-Geleen

Het moderne Sittard-Geleen heeft zijn wortels in de nijverheid en maakindustrie, waar verbinding én innovatie goed gedijen. De oorsprong van het verenigen en de verbinding opzoeken komen vanuit deze ontwikkelingen vandaan. Binnen de gemeente zijn nog steeds volop culturele verenigingen en amateurkunstenaars actief. Bandjes, jonge DJ's en talentvolle organisatoren zorgen voor een feestje, de revue is een drie-jaarlijkse traditie, blaasmuzikanten brengen muzikaliteit en speelvreugde in de kernen en buuttereedners laten hun publiek volop lachen. Allemaal gangmakers die vanuit hun ambitie en enthousiasme bijdragen aan de levendigheid van dorp en stad of met spot en verwondering een gelaagde boodschap brengen. Vaak zijn zij, al dan niet bewust, schatplichtig aan het erfgoed van Toon Hermans, de eerste edities van Pinkpop of het roemruchte straattheater uit onze gemeente. Als innovators, als verpersoonlijking van plezier en geluk én als manier om het leven te begrijpen als ook te vieren. Het zijn toonbeelden hoe mensen op een toegankelijke, inspirerende en (in de tijdsgeest gezien) innovatieve manier cultureel programma aanbieden en publiek daarvan laten genieten. Die speelsheid zit eveneens in de professionele gangmakers die in Sittard-Geleen gevestigd zijn. Theatergezelschap Het Laagland verwondert en prikkelt kinderen, jongeren en volwassenen op een voor iedere generatie toegankelijke manier en haalt het kind in ieder van ons naar boven. Of het in Geleen gevestigde Kunstbende dat met haar activiteiten jongeren een toegankelijk podium biedt om hun creativiteit te tonen. Diverse speelplekken en evenementen in de gemeente bieden ruimte om deze verbinding aan te gaan en zichtbaar te maken. Van het intieme Karroessel en Pitboel tot een grote instelling als het Toon Hermans Theater. De vele festivals zoeken eveneens naar herkenbaarheid voor een brede doelgroep, mede door een toegankelijke programmering. Met gevoel voor kwaliteit en een uitdagende culturele tussenlaag. Tevens is er ruimte voor bezinning en reflectie. Er zijn veel monumentale plekken waar men stil kan staan bij het leven. Achter een lach schuilt immers vaak een traan. Humor speelt via de kluchten, revues en het op gevatte wijze de gevestigde orde aan de kaak stellen een belangrijke rol. Naast humor is het onthaasten, spiegelen en overdenken van belang om in balans te blijven. Tijdens goede gesprekken neemt men de tijd om te pauzeren en reflecteren. Bij één van de mooie monumenten, in een park of in de zaal. Vermaak en bezinning gaan hier hand in hand. Of mooier gezegd in de woorden van Toon Hermans: "ik weet dat de liefde lente is, maar soms ook een beetje sneeuw." Het gedeelde plezier is er in alle kernen. Zowel bij amateurs als tot uiting komend op een artistiek hoogwaardige manier. Bovenal passend in een toegankelijk en herkenbaar jasje. Het bijzondere wordt hier immers vaak gevonden in het gewone en tegelijkertijd kan het gewone gepresenteerd worden op een heel bijzondere manier. Iets dat wij de afgelopen jaren te weinig hebben aangeraakt, uitgedragen en gefaciliteerd. Iets dat te weinig op het netvlies stond en waar onvoldoende bruggen zijn gebouwd. Het is verborgen in het volle zicht. Anderzijds zijn er nog onvoldoende culturele iconen die boven het maaiveld uitsteken en is er ruimte om *out of the box* te denken in de culturele sector, in een regio die innovatie uitstraalt. Daar zetten we onze schouders onder. Cultureel Sittard-Geleen zal inspireren en haar inwoners meenemen op avontuur. Dat doen we samen met het culturele veld en voor onze inwoners en gebruikers van de gemeente. Een herkenbare culturele smoel met een stevige culturele basis. Dat vraagt aanjagen, dat vraagt samenwerken, dat vraagt luisteren. Van ons én van de culturele partners.

Missie

Onze speelse en vernieuwende culturele infrastructuur raakt iedereen.

Visie

Cultureel Sittard-Geleen is een gemeente van gangmakers met herkenbare verhalen. Er is een speels en vernieuwend aanbod voor een breed publiek. Met een lach en een traan wordt genoten van en stilgestaan bij het leven.

Thema's en speerpunten

1. Een herkenbaar verhaal

Cultuur verrijkt het samenleven. Toegankelijke verhalen, dichtbij de leefwereld van het publiek, zijn daarin onontbeerlijk. Dat vraagt om in verbinding te staan met publiek en inwoners, allianties aan te gaan – ook buiten de cultuursector – en nieuwe manieren van presenteren te onderzoeken. Zo is naast programmeren en werven ook ontvangen en mogelijk maken van belang. Door vanaf de start directe verbinding aan te gaan, biedt dat mogelijkheden om nieuwe betrokkenheid en meer betekenis voor de regio te realiseren.

Cultuur is immers een manier om het zelfbewustzijn te versterken. Zeker in deze regio, met een schat aan veelzeggende verhalen, ingebed in een rijke en diverse omgeving met bijzonder (immaterieel) erfgoed en ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Al zijn die verhalen en de eigenheid soms nog verborgen in het volle zicht.

De komende jaren zetten we ons in om de gedeelde verhalen en eigenheid zichtbaar te maken, verbindingen nadrukkelijker te stimuleren en sporen we onze culturele partners en toekomstambassadeurs aan om hierin samen op te trekken. Daarbij zullen we niet aan scherpe keuzes ontkomen. Binding, impact en toegankelijkheid voor de gemeenschap, voor stad en kern, staan voorop. Waarbij we duidelijk richting kiezen voor de potentie die al in ons schuilt. Daar horen ook ongehoorde verhalen bij en situaties die gespiegeld worden. Cultuur heeft immers de kracht om bubbels te doorbreken. De wijze waarop deze verteld worden vormt de sleutel. Geen ontoegankelijk verhaal, maar een herkenbaar speels jasje. Dat is immers al aanwezig in de gemeenschap en heeft voldoende potentie om op voort te bouwen. Sittard-Geleen is daarnaast een innovatie regio. Op cultureel vlak is er nog veel potentie om waar te maken. We streven ernaar om het speelse en gemoedelijke karakter te combineren met innovatiekracht en *out of the box* denken – letterlijk en figuurlijk – en daarmee een nog breder publiek te bereiken.

Speerpunten:

- We vergroten de zichtbaarheid van culturele initiatieven

Om te beginnen dragen we op de gemeentelijke kanalen - waaronder social media en de stadskrant - meer dan voorheen de energie uit die in Sittard-Geleen aanwezig is. Culturele gangmakers geven we een gezicht en hun verhaal meten we breder uit. Tevens wordt cultuur een nadrukkelijker onderdeel van de doorontwikkeling en stadsmarketing. Cultureel Sittard-Geleen krijgt een duidelijke smoel.

- We beschermen en ontsluiten het erfgoed op een spannende en vernieuwende manier

Het collectieve geheugen van de stad stimuleren en activeren we. Immaterieel erfgoed zetten we op eigentijdse wijze in de schijnwerpers. Hierbij verliezen we onszelf niet in een eenzijdige benadering, maar streven we naar een genuanceerd spectrum van geschiedenis en identiteit. Bovenal maken we de historische identiteit op innovatieve en creatieve wijze zichtbaar die aansprekend is voor alle generaties. Ook dagen we cultuurhistorische organisaties uit tot nieuwe manieren van presenteren.

- Gesubsidieerde culturele initiatieven verhouden zich tot de lokale en regionale context

Subsidieaanvragen en beleidsplannen van culturele organisaties moeten op voorhand nadrukkelijk reflecteren op de impact en eigenheid voor Sittard-Geleen. De subsidievoorwaarden in de beschikking worden aan de impact en eigenheid voor de regio gekoppeld. We vragen minimaal:

- Herkenbaarheid voor en betrokkenheid van inwoners en publiek (op inhoud of vorm);
- Allianties met andere partijen;
- Het bereiken van een breed en divers publiek;
- Passend bij de lokale (inhoudelijke en/of ruimtelijke) context van de omgeving;

- De openbare ruimte beschouwen we als een grote culturele instelling

We denken ook letterlijk *out of the box*. We stimuleren kunst, cultuur en evenementen in de openbare ruimte. Pleinen en straten zijn als het ware een groot hybride podium voor speelvreugde en ontmoeting. Informele plekken die voor iedereen toegankelijk zijn. Openbare kunst, evenementen en culturele activiteiten - van groot tot klein - die passen bij het karakter van Sittard-Geleen dragen in hoge mate bij aan een herkenbare smoel en het vergroten van trots en identiteit. We gaan actief op

zoek naar gedeelde verhalen die verbeeld worden en herkenbare kunst voor een brede doelgroep die ontmoeting of interactie stimuleert. Inclusief het beheer en onderhoud daarvan vanuit cultuur. Tevens stimuleren we de spontane culturele activiteiten in de publieke ruimte, van blaasmuziek tot straattheater. En we onderzoeken hoe de evenementen nog meer kunnen aansluiten bij de lokale context en het wezen van Sittard-Geleen. Cultuur is daarmee zowel te vinden binnen de instellingen als in de openbare ruimte.

2. Een brede en sterke basis

Sittard-Geleen heeft een infrastructuur van amateurkunstenverenigingen (toneelverenigingen, carnavalsverenigingen, schutterijen, heemkundeverenigingen, fanfares, harmonieën, koren, enzovoorts), bibliotheken, cultuureducatie, talentontwikkeling, gezelschappen, culturele evenementen en professionele instellingen. Allen zijn ze van waarde om een brede en diverse doelgroep te bereiken, waar zowel jong als oud zich tot aangesproken voelt. Cultuur hoort er immers voor iedereen te zijn en heeft de potentie om bruggen te bouwen.

Ondanks de aanwezigheid van een breed palet aan organisaties en instellingen, functioneert het culturele ecosysteem suboptimaal. Enerzijds zijn er mooie en inspirerende activiteiten waar de verbinding wordt gezocht, anderzijds kan er nog een slag worden gemaakt. De afzonderlijke slagkracht, de plek van de verschillende onderdelen in de keten en de verbinding tussen basislaag, middenveld en professionele top vormen aandachtspunten. Zo lopen ledenaantallen van verenigingen terug, bevindt het cultuurbedrijf zich in transitie, is er weinig verbinding tussen enerzijds verschillende bestaande speelplekken en anderzijds tussen amateurs en professionals, voelen inwoners zich soms onvoldoende cultureel vertegenwoordigd en zijn er weinig plekken voor onontdekt talent en (jonge) makers. Tevens ontbreekt het aan onvoldoende culturele iconen in de stad die als vliegwiel dienen voor de brede culturele infrastructuur en Sittard-Geleen boven het maaiveld laten uitsteken.

Er is onmiskenbaar een brede infrastructuur met voldoende potentie. De uitdaging is om de komende jaren de verbinding en betrokkenheid door te ontwikkelen, zowel de kleinschaligheid te waarborgen als omvangrijkere initiatieven te steunen en de aandachtspunten tot bloei te laten komen.

Speerpunten:

- *We hebben de komende jaren extra aandacht voor jongerencultuur en het makersklimaat*

Culturele organisaties willen meer jongeren aantrekken. Zowel verenigingen als professionele organisaties weten in veel gevallen lastig een jong publiek aan zich te binden. Het huidige aanbod sluit niet altijd even goed aan bij de belevingswereld van jongeren. De reflex is te snel dat er manieren gezocht worden om jongeren te binden aan het huidige aanbod, terwijl jongeren vooral behoefte lijken te hebben aan een ander aanbod of een andere inkleding. Niet altijd receptieve cultuur, niet altijd iets leren, niet te abstract, niet in een verder grijze omgeving met amper leeftijdsgenoten. En vaak spelen ook praktische drempels een rol, zoals geld, afstand en gezelschap.

- Ecsplare wordt reeds door ons gesubsidieerd. Zij hebben onder andere een combinatiefunctionaris cultuur in dienst. Binnen de bestaande subsidie aan Ecsplare en met de extra middelen die wij vanaf 2023 van het rijk ontvangen voor cultuurcoaches vragen we Ecsplare een stevige rol te spelen in het creëren van een duurzame relatie tussen culturele aanbieders en jongeren, waar het aanbod (van amateurbeoefening tot professionele cultuurbeleving) aansluit op de leefwereld van de jongeren.
- In 2023 en 2024 ontvangen we van de rijksoverheid extra middelen ten behoeve van jongerencultuur. Deze middelen zetten we in ten behoeve van een goede ondersteuning van eigentijdse cultuurbeoefening voor jongeren. Niet alleen de gevestigde orde, maar ook de jongeren zelf zetten we aan het roer. Met ruimte voor nieuwe en innovatieve initiatieven en jong talent.
- Er is veel leegstand in Sittard-Geleen. Leegstand biedt echter ook kansen. Het ontbreekt in Sittard-Geleen immers aan een goed makersklimaat: aan plekken waar creatieve makers de stad mooier kunnen maken, van waaruit inwoners uitgedaagd worden om met een andere bril naar de gemeenschap te kijken, waar reuring of creatieve bedrijvigheid ontstaan. Het gebrek aan makersplekken zorgt er ook voor dat we nog te weinig gebruik kunnen maken van creatieve denkkraft bij het oplossen van maatschappelijke problemen. Naast de usual suspects heb je ook de unusual suspects nodig. Om het makersklimaat te stimuleren starten we enkele pilots om leegstand in de tijdelijkheid in te zetten als creatieve broedplaatsen.
- Jonge makers dragen bij aan verandering en vernieuwing. Het is een investering in de toekomst. Via talentenplatforms die actief zijn in de regio ondersteunen we talentontwikkeling. We vragen hen rekening te houden met de lokale context waarin de jonge makers opereren en een sterke visie en gevoel bij de stad te ontwikkelen, met name op het sociaal

maatschappelijke vlak. Ook de lokale culturele instellingen en organisaties vragen we hun verantwoordelijkheid te nemen op het vlak van talentontwikkeling, zowel voor als achter de schermen.

- Onderdeel van het professionele makersklimaat vormen eveneens gezelschappen. De professionele gezelschappen die wij ondersteunen hebben zowel een stevig artistiek en inhoudelijk programma met zeggingskracht en originaliteit als een duidelijke inbedding in onze gemeente met volwaardige programmaonderdelen die dicht bij de gemeenschappen in Sittard-Geleen staan. Wij verwachten van de gezelschappen dat zij naast het zelf ontwikkelen van activiteiten ook ontvangen en mogelijk maken met de gemeenschappen.

- *We vergroten de toekomstbestendigheid van de amateurkunsten*

Veel inwoners zijn cultureel actief. Hetzij bij een van de vele amateurkunstenverenigingen, hetzij binnen informele verbanden. De timmerman als trompettist van de harmonie, de accountant als lid van de raad van 11 of de scholier als zangeres van een bandje. Uit onderzoek van onder andere de Wereldgezondheidsorganisatie weten we dat cultuurdeelname bijdraagt aan de gezondheid. In het geval van het verenigingsleven is het tevens een vorm die extra binding met de eigen omgeving stimuleert. Tegelijk zien we dat met name het verenigingsleven te maken heeft met vergrijzing, individualisering en andere interessebehoeften. We vinden het belangrijk dat cultuurbeoefening, ook dicht bij huis, kan blijven plaatsvinden.

- In basis continueren we de subsidieregelingen aan vrijwilligersorganisaties en blijven het verenigingsleven middels subsidies ondersteunen. Tegelijkertijd onderzoeken we hoe de regeling inhoudelijk meer passend gemaakt kan worden om iedere vereniging uit te dagen het vizier open te zetten, toekomstbestendig te blijven en een brede en diverse doelgroep warm te maken om deel te nemen. We zullen daarbij ook oog hebben voor de informele verbanden van cultuurbeoefening.
- We stimuleren professionele instellingen en organisaties om de verbinding aan te gaan, zich open te stellen voor en ruimte te geven aan (samenwerking met) de amateurkunsten. Amateurkunstenorganisaties verdienen een plek op de professionele podia. Zij hebben daar vaak geen (financiële) slagkracht voor. We sturen erop dat de professionele organisaties hier rekening mee houden en ruimte voor maken, waar realistische afwegingen gemaakt worden of de amateurs de kwaliteit en capaciteit van een professioneel podium aankunnen. Professionele instelling en amateurvereniging zien elkaar daarbij als partner en dragen een gezamenlijk risico. Het doel is een hogere maatschappelijke bijdrage van zowel professionele instelling als ook amateurverenigingen.
- In opdracht van de gemeente werkt Ecsploré mee aan een deel van het culturele klimaat, met name op het gebied van jongeren. We formuleren de opdracht steviger om ook aandacht te hebben voor een toekomstbestendige, eigentijdse en vernieuwende amateurkunstensector in Sittard-Geleen en ruimte te geven aan informele cultuurbeoefening.
- We organiseren brainstormsessies met de verschillende amateurkunstendisciplines om naar meer verbinding en zichtbaarheid te streven. We willen onder andere onderzoeken of het haalbaar is om met de muziekgezelschappen bijvoorbeeld een Dag van de Blaasmuziek te organiseren, verspreid over alle kernen en waar ook professionele instellingen bij aanhaken.

- *We sturen op goed functionerende professionele culturele instellingen met een breed publieksbereik*

Het cultuurbedrijf in Sittard-Geleen bevindt zich in een transitiefase. Komende jaren worden stappen gezet met als doel een stevige samenwerkingskracht, publiekskracht en bedrijfsvoeringskracht. Vanuit onze rol als overheid vragen wij een grote impact en worteling in deze regio met goed (cultureel) ondernemerschap. De verschillende huizen van het cultuurbedrijf komen in de schijnwerpers te staan en de organisatie gaat naar de achterkant. De instituten voelen niet institutioneel en de inhoud staat centraal. Via de subsidieverlening aan culturele instellingen, zowel het in transitie verkerende cultuurbedrijf als andere culturele organisaties, vragen we ten minste:

- Er wordt aangetoond dat de instelling midden in de maatschappij staat en de interesses, behoeften en wensen van de inwoners (en nieuwe bewoners) en bezoekers van de gemeente en regio kent en begrijpt. Er wordt kwalitatief en kwantitatief in kaart gebracht wat het bereik is en wat de kansen zijn. Heldere publieksstrategieën om een brede doelgroep te bereiken met een duidelijke groeicurve en daaraan gekoppelde planning maakt onderdeel uit van de visie en uitvoering van de instellingen.
- De instellingen laten duidelijk zien dat ze culturele vernieuwers zijn en met een eigentijdse en innovatieve benadering een breed publiek weten te trekken. Als overheid realiseren we ons dat bij vernieuwing experiment hoort en experiment ook kan mislukken.

- Het culturele aanbod is complementair aan het euregionale aanbod. Waar relevant worden samenwerkingen aangegaan. Waar overlap is binnen het regionale aanbod worden nieuwe manieren van presenteren onderzocht die de eigenheid en complementariteit van Sittard-Geleen verstevigen.
- De professionele instellingen maken meerjarenplannen met een heldere visie en doelen om de eigen inkomsten te vergroten en nieuwe vormen van financiering te ontdekken. Landelijke benchmarkcijfers voor de verschillende culturele instellingen dienen als leidraad.
- De instellingen reflecteren op en implementeren de Codes Cultural Governance en Diversiteit. Zowel op papier als in de praktijk zien we duidelijke stappen ten behoeve van goed bestuur en diversiteit met de codes als meetlat. Tevens streven de instellingen naar de implementatie van de Fair Practice Code.

In algemene zin staan we voor een stevige en brede professionele culturele infrastructuur. Podiumkunsten, literatuur, erfgoed, kunst en beeldtaal maken daar minimaal deel van uit. Waarbij we ook buiten of zonder fysieke muren durven te denken als dat tot meer bereik en impact leidt.

- *Cultuureducatie vormt een belangrijke basis van de infrastructuur*

Creativiteit helpt kinderen zich te ontwikkelen tot kritische volwassenen en draagt bij aan sociale vaardigheden en zelfwaardering. Cultuuronderwijs maakt een belangrijk onderdeel uit van het landelijke curriculum. Wij blijven de komende jaren het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) ondersteunen. Losse aanvragen voor cultuureducatieve projecten moeten aansluiten bij de criteria van CmK. Ook streven we naar een breder bereik van cultuureducatie en stimuleren we de verbinding van cultuureducatie van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs.

- *We maken ruimte voor culturele iconen die als vliegwiel dienen voor de brede culturele infrastructuur*

Sittard-Geleen kent een mooie en volle evenementenkalender. Het hele jaar door wordt een diversiteit aan evenementen georganiseerd. Ook de komende jaren blijven we ruimte bieden aan een diversiteit van evenementen, van kleine lokale activiteiten tot bovenregionale evenementen. Binnen de kalender ontbreekt het echter nog aan voldoende culturele iconen. Festivals zijn immers in hoge mate bepalend voor het culturele profiel van een stad. Zoals professionele sporters op het hoogste podium inspiratie bieden voor de breedtesport, zo leggen culturele iconen de accenten voor het artistieke profiel van een stad. Mama's Pride en de meest recente Sint Rosa editie (2022) zijn belangrijke type culturele festivals die gekoesterd moeten worden. Tevens creëren we ruimte voor twee culturele iconen die beiden de top van de evenementenpiramide vormen en daarmee een belangrijk uithangbord vormen voor cultureel Sittard-Geleen. Enerzijds blazen we op eigentijdse wijze het straattheaterfestival in Geleen nieuw leven in. In 2023 vindt de eerste pilot editie plaats. Anderzijds houden we de evenementen die we zelf organiseren goed tegen het licht om de juiste kwaliteit te kunnen bieden en onderzoeken we hoe het Oktoberfeest zich als festival met een duidelijker cultureel profiel kan ontwikkelen, passend bij het eigen verhaal van de stad en regio. Daarnaast kan ook de benadering van kunst in de openbare ruimte in hoge mate bepalend zijn voor het artistieke profiel en de algehele uitstraling van de regio. Een mooi voorbeeld zijn de muurschildering in de voormalig oostelijke mijnstreek. De komende periode zetten we in op het toevoegen van artistieke, interactieve en gedragen toevoegingen in de openbare ruimte. Waarmee de verschillende sferen van de ontwikkelpaden worden onderstreept, ontmoeting wordt gefaciliteerd en gedeelde waarden tussen de kernen voelbaar worden. Dit gebeurt in goed overleg met het beleidsveld ruimte. Verder wordt onderhoud van deze nieuwe toevoegingen meegenomen in de ombuiging van de cultuurmiddelen.

- *Cultuur is bereikbaar voor iedere beurs*

We blijven het mogelijk maken dat kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld kunnen deelnemen aan culturele activiteiten. Dat doen we door een bijdrage te leveren aan het jeugdfonds voor sport en cultuur Limburg. Kinderen en jongeren uit Sittard-Geleen uit gezinnen met een laag besteedbaar inkomen kunnen zodoende met financiële ondersteuning van het fonds lid worden van een instelling of vereniging. Daarnaast is Sittard-Geleen aangesloten bij het volwassenfonds Sport en Cultuur Limburg. Ook volwassenen met een laag inkomen kunnen via deze regeling deelnemen aan culturele activiteiten. In de loop van 2023 wordt deze pilotregeling geëvalueerd. Bij een positieve evaluatie wordt deelname aan het volwassenfonds gecontinueerd.

- *We streven naar een optimale depotsituatie voor de gemeentelijke kunstcollectie*

Gemeente Sittard-Geleen is eigenaar van een grote kunstcollectie die in bruikleen is gegeven aan het kunstmuseum. Voor de opslag van de werken hebben wij enkele panden ter beschikking gesteld. De huidige locaties blijven echter in gebreke wat betreft de museale bewaarfunctie. Met schimmelvorming en aantasting van de werken tot gevaar. Hoewel de collectie in bruikleen is gegeven aan het museum is de gemeente als eigenaar medeverantwoordelijk voor een degelijke

opslag. We onderzoeken wat nodig is om te komen tot een verantwoorde depotruimte en welk deel van de collectie het behouden waard blijft. Na gedegen onderzoek door de Universiteit van Maastricht is gebleken dat een deel van de gemeentelijke kunstcollectie (BKR) niet het behouden waard is. Dit deel wordt na afweging door specialisten vervreemd volgens de daarvoor geldende richtlijnen. Tevens streven we ernaar om de werken die van (cultuurhistorische) waarde zijn zo veel mogelijk zichtbaar te maken voor de gemeenschap. Opslag is immers geen doel op zich.

3. Een complementair aanbod

Sittard-Geleen is naar nationale maatstaven een middelgrote gemeente, op steenworp afstand van Maastricht en Heerlen. Waar in Maastricht de klassieke cultuur en de internationale uitstraling hand in hand gaan, in Heerlen het experimentele en herrijzende urbane karakter stevig aanwezig is, kenmerkt Sittard-Geleen zich door haar speelse en gemoedelijke karakter waar innovatiekracht nooit ver weg is.

Vanaf 2016 maakt Sittard-Geleen, samen met Maastricht, Heerlen en Provincie Limburg, deel uit van één van de door de rijksoverheid erkende cultuurregio's: de Stedelijke Cultuurregio Zuid. De drie centrumgemeenten hebben ieder een eigen karakter en geschiedenis. In diversiteit zijn ze duidelijk complementair aan elkaar en waardevol voor heel Zuid-Limburg. Met de potentie om niet alleen haar eigen inwoners te bereiken, maar als centrumgemeente eveneens van waarde te zijn voor haar ommeland.

Op cultureel gebied kent Sittard-Geleen in deze complementariteit een boeiende culturele basis, maar is deze nog niet geheel tot wasdom gekomen. Die basis laten we tot bloei komen. Niet door te kopiëren of te doen wat elders wordt gedaan, maar door samen te werken, scherpe keuzes te maken en aanvullend aan elkaar te zijn. In plaats van elkaars vliegen af te vangen, streven we als centrumgemeente naar een complementair aanbod voor de regio. Passend bij onze eigenheid. Daarmee voorkomen we versnippering en stuwen we elkaar in gezamenlijkheid naar een nieuwe hoogte. De cultuurregio Zuid vormt ons startpunt voor regionale samenwerking. Niet het eindpunt. Secundair nemen we ook deel aan de verbinding met de cultuurregio noord en zien we kansen in de Euregio.

Tevens zoeken we niet alleen de regionale verbinding op. Dat doen we ook binnen de gemeente. Tussen de kernen, tussen de verschillende spelers en voor het brede publiek. Vanuit de eigenheid én de gedeelde waarden van de kernen. Ook zoeken we waar relevant de verbinding met andere beleidsterreinen. Cultuur gedijt immers niet op een eiland en kent vele waardes. De kracht ligt in samenwerkingen met onder andere welzijn, onderwijs, jeugd, stadsmarketing, openbare ruimte en economie. We bouwen bruggen met als grote winnaars de inwoners en gebruikers van onze gemeente.

Speerpunten:

- We houden de aansluiting bij regionale talentenplatforms

Als stad zijn we te klein om een volwaardige begeleiding en ontwikkeling te bieden aan professionele makers. Op provinciaal gebied zijn er diverse platforms op het vlak van podiumkunsten en audiovisueel actief met de juiste expertise. Platforms waar ook de andere centrumgemeenten bij zijn aangesloten. Met als gevolg extra slagkracht. Wij sluiten aan bij regionale platforms die gevoel tonen met Sittard-Geleen en de eigenheid van deze regio stimuleren in de verhalen van de makers.

- We zoeken actief de verbinding tussen cultuur en andere beleidsterreinen

Van alzheimerkoortjes tot artist in school projecten. Van grondstof voor toerismefolders tot vrolijkheid brengen bij ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. De kracht van cultuur ligt in de veelkleurigheid en de verschillende waardes. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) bevestigt uit onderzoek dat er positieve effecten zijn van kunst en cultuur op gezondheid, grote nationale banken bevestigen in onderzoeken de economische waarde van cultuur en ruimtelijke onderzoeksbureaus onderbouwen dat kunst en cultuur de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte bevorderen. We maken momenteel nog te weinig gebruik van creatieve denkkracht bij (maatschappelijke) problemen. Kunstenaars, ontwerpers en creatieve professionals met oog voor de omgeving en gevoel voor betrokkenheid zijn gewend om met veranderingen om te gaan en nieuwe toekomst te verbeelden. De verbinding tussen cultuur en de ontwikkelopgaven in Geleen Zuid zijn daar al een goed voorbeeld van.

De relatie tussen cultuur en andere disciplines hoort daarbij een wederzijdse relatie te zijn. Waar cultuur de deuren openzet voor andere disciplines en vice versa. Wij zetten de eerste stap om andere disciplines inzicht te verschaffen in de culturele waardes om het vervolgens eigen te maken. Om elkaar verder te versterken en de brede en sterke basis te verstevigen.

- We stimuleren cultuur in alle kernen en voor alle inwoners in Sittard-Geleen

Cultuur heeft soms een zaal nodig, maar gedijt ook goed in de openbare ruimte. De fysieke infrastructuur is aanwezig in Sittard-Geleen. De grootste instellingen concentreren zich in Sittard. Enkele kleinere in andere kernen. Bovenal is daarbij van belang dat wat geprogrammeerd staat in de instellingen aansluit bij de interesses van de inwoners uit alle kernen. Daarnaast blijven wij alert dat er ook cultureel aanbod buiten de instellingen plaatsvindt, verdeeld over de kernen. Te denken aan theater op locatie, evenementen, amateurkunstverenigingen, kunst in de openbare ruimte, enzovoorts. Wij staan voor een goede spreiding binnen de gemeente. We erkennen de eigenheid van iedere kern en tegelijk staan we met de neus naar elkaar toe. We vieren de verschillen én de overkoepelende waarden. Waar de ene kern vooral speels is met een innovatief accent, kan de andere kern vooral innovatief zijn met een speel accent.

- *We stimuleren de complementariteit tussen aanbieders in Sittard-Geleen en Zuid-Limburg*

Zonder eigenheid te verliezen stimuleren we samenwerking tussen de theaters in Zuid-Limburg, die allen een andere zaalcapaciteit hebben. Bepelingen in verschillende theaters zijn weinig divers. Voor het publiek leidt een samenwerking tot een betere afstemming tussen vraag en aanbod en dus een meer divers en herkenbaarder aanbod in regio Zuid-Limburg. Voor medewerkers leidt schaalgrootte tot meer kansen op specialisatie en doorontwikkeling. Voor de theaters leidt dit tot betere inzichten van de kenmerken van publieksgroepen om blijvend betere publieksstrategieën te ontwikkelen. En ieder theater kan op die wijze een eigen onderscheidend karakter ontwikkelen. De verwachting is dat dit leidt tot vollere zalen, meer aantrekkingskracht, meer mensen naar de stad en meer trots op het eigen theater.

Tegelijk stimuleren we ook de samenwerking tussen de podiumkunstenaanbieders binnen Sittard-Geleen. De faciliteiten kennen allen een andere capaciteit en zijn zodoende complementair aan elkaar. Talentvolle makers kunnen klein starten en doorgroeien naar grotere podia. De podia vormen zodoende een duidelijk elkaar aanvullende keten. En de juiste programmering kan op de juiste plek worden gezet, hetgeen bijdraagt aan de eigenheid van de verschillende podia. Met de verschillende aanbieders organiseren we gesprekken om optimale verbindingen te onderzoeken tussen de speelplekken.

Ook op andere vlakken onderzoeken we daartoe de mogelijkheden. Op zo'n 20 minuten reisafstand naar zowel het oosten (Schunck in Heerlen), het zuiden (Bondefanten en Marres in Maastricht, Hedge House in Wijlre) en het westen (C-mine in Genk) bevinden zich immers meerdere organisaties die hedendaagse kunststentoonstellingen organiseren met een groot publieksbereik. Het museum als concept behoeft een nieuwe definitie om complementair te zijn in de regio en een hogere impact en breder bereik te genereren. We zien het museum hierbij niet meer als gesloten ruimte met een vaste collectie en hoge vaste lasten, maar als vertrekpunt vanuit Kapittelstraat 6 in Sittard met een combinatie erfgoed en hedendaagse kunst om middels kunst en design de stedelijke openbare ruimtes opnieuw vorm te geven in heel Sittard-Geleen. Vreugde, collectieve ervaringen, interactie, ontmoeting en verwondering zijn sleutelwoorden. We sluiten hierbij aan op de postpandemie gedachte om nieuwe manieren te vinden om de stad te beleven. De openbare ruimte heeft tevens een groter en breder bereik. We gaan ook hier letterlijk buiten de hokjes. Daarmee zetten we niet meer in op de klassieke museale functie in de Ligne, maar een versteviging van het vertrekpunt vanuit de Kapittelstraat en een conceptueel andere benadering van het museum met de openbare ruimte als belangrijkste podium. Met andere woorden: van collectie naar connectie. Bijkomend voordeel is dat de vaste lasten dalen en de middelen vooral ten goede komen aan vernieuwende culturele programmering.

Financiën

De ambities en doelen worden voor het overgrote deel gefinancierd uit de huidige middelen die er voor cultuur beschikbaar zijn in de begroting. Deels wordt het bestaande cultuurbudget anders ingezet en daarnaast behoeft niet iedere ambitie financiële ondersteuning. Ook ontvangen we in 2023 en 2024 extra middelen van het rijk ten behoeve van jongerencultuur. Tevens dient onze bijdrage als co-financiering. Van de culturele partijen die wij ondersteunen vragen wij cultureel ondernemerschap. Om dit ambitieniveau te kunnen realiseren is het noodzakelijk om bestaande middelen anders en gericht in te zetten. Tevens zal een additioneel budget nodig zijn om de impuls aan het culturele klimaat te kunnen verwezenlijken. Op dit moment zijn er immers geen middelen voor het ontwikkelen en up to date houden van een culturele agenda, het op eigentijdse wijze zichtbaar maken van immaterieel erfgoed, het geven van een impuls aan cultuureducatie om meer leerlingen te bereiken, creatieve ingrepen in de openbare ruimte middels participatie om ontmoeting, interactie en beweging te stimuleren, het toevoegen van culturele iconen – waaronder het structureel toevoegen van het straattheater in Geleen aan de evenementenkalender – die als vliegwiel dienen voor de hele sector, het tijdelijk faciliteren van broedplaatsen en atelierruimte waardoor creatieve bedrijvigheid in de stad

wordt toegevoegd, het ruimte geven aan jongerencultuur en talentontwikkeling, het stimuleren van culturele verbinding tussen de verschillende podiumplekken, het creëren van een optimale depotsituatie voor onze kunstcollectie. In onderstaand overzicht staan de ontwikkelingen die nodig zijn voor het geven van de nodige impuls aan het culturele klimaat en wat dit financieel vraagt naast de staande cultuurbudgetten. Ombuigingen binnen de cultuurbudgetten vragen tijd en komen voor het grootste gedeelte uit het herdefiniëren van het museum en anders inrichten van beleidsregels .

Thema's	Speerpunten	Kosten	Hoe gaan we dit financieren?
Een herkenbaar verhaal	De zichtbaarheid vergroten van culturele initiatieven	20.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een herkenbaar verhaal	Ons erfgoed op eigentijdse wijze ontsluiten	50.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een herkenbaar verhaal	Culturele initiatieven verhouden zich tot de regio	0,-	
Een herkenbaar verhaal	De openbare ruimte als openlucht instelling (inclusief onderhoud nieuwe werken)	200.000,-	-95.000,- incidentele middelen in 2024 -125.000,- incidentele middelen in 2025 -150.000,- incidentele middelen in 2026 (inclusief onderhoud nieuwe kunstwerken) -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een brede en sterke basis	Extra aandacht voor jongerencultuur en het makersklimaat	70.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2025 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een brede en sterke basis	Toekomstbestendigheid van amateurkunsten	25.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een brede en sterke basis	Professionele instellingen met een breed publieksbereik	0,-	
Een brede en sterke basis	Cultuureducatie als culturele basis	30.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een brede en sterke basis	Ruimte voor culturele iconen	100.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een brede en sterke basis	Cultuur is voor iedereen bereikbaar	0,-	
Een brede en sterke basis	Een optimale depotsituatie	75.000,-	-25.000,- euro incidentele middelen van 2025 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Een complementair aanbod	Aansluiting bij regionale talentenplatforms	0,-	
Een complementair aanbod	Verbinding tussen beleidsterreinen	0,-	

Een complementair aanbod	Cultuur in alle kernen	0,-	
Een complementair aanbod	Complementariteit tussen aanbieders	30.000,-	-Incidentele middelen vanaf 2024 tot en met 2026 -Vanaf 2027 ombuiging bestaand cultuurbudget
Totaal		600.000,-	

Tussenevaluatie

Dit cultureel kader laten we qua termijn parallel lopen aan de toekomstvisie. Een stip op de horizon heeft immers een lange adem nodig. Dit document biedt een duidelijke richting en we houden er de komende jaren aan vast. Tegelijk beschouwen we dit niet als een te statisch document. De afgelopen jaren hebben we ervaren dat onvoorziene omstandigheden de dynamiek in de samenleving kunnen beïnvloeden. En naast onvoorziene omstandigheden kunnen ontwikkelingen snel gaan en behoeft ook een richtinggevend kader in zo'n lange periode een tussenevaluatie. In 2027 zullen we daarom dit cultureel kader tegen het licht houden en aanscherpen of wijzigen indien dat nodig is.